

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 7. У Сомбору 15. Априла 1866. Год. VIII.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последнѣг, а Пригелъ србске младежи излази као додатак школскога Листа едаред на месец.

Цена е за оба Листа 4 ф. а за сам додатак 1 ф. 20 н. на год.

Народна Школа и туђи езици.

Народна основна школа постои за то, да се у нѡй деца од шесте до дванајсте године воспитанѣм и ученѣм приправљаю за уредан, изврстан, поштен, разуман и дѣјателан живот у породици, у обштинској задруги и у цркви. Сваки човек е члан едне известне породице, едног народа и едне цркве, па с' тога се и ученици у народној школи имаю воспитавати у духу свое вѣре и народности, упознавати са красним обичаима што изтекоше из народне прошлости, и што им служе за подпору садашњости а за емство лепше и краснѣ будућности. Език матерњи, та највећа светиња, коју невина дечица од свое Майке као најдрагоцени аманет добише, ест едини носилац и орган воспитания и учения не само у дому родителском, него и у народној школи. Као што неможе човек по речма Спасителѣвим служити удаанпут Богу и мамони; као што неможе ни едан од нас бити срцем и душом у едан мах Србин и Немац, Хришћанин и Мухамеданац; тако неможе ни малено дете у народној школи одеданпут с' еднаком вољом и љубави више езика учити и научити.

Осим дома родителског школа е овде код нас едино место, где можемо сасвим свои бити и свой език неговати. Свуда смо у грађанском и обштинском животу упливу иноплеменних стихія изложени и нѣма подложени; па баш с' тога нам као очне зенице чувати валя у чистоти дом и школу;

ер ако се и у ове, по нашој нехатости, туђинство увуче и надмоћне отме, шта ће нас онда кадро бити од народне пропасти сачувати?

Познаваатељи природног развитка духа човечиџг, едногласно потврђују, да се у раног младости само матерњи език учити има, и тек кад се овај темелно научи, онда се може приступити, — где е нужно — к' познавању туђих езика, кои се побдинце и помоћу матерњег најлакше присвое. Напротив свако пренаглањє у ученоу страних езика, и ученї ових пре матерњга, страховите и ужасне природне последице на деца оставља за целог живота нѣиховог. Такова деца, која у детињству туђе езике уче заедно са матерњим или пре овога, обично ненауче ни едног езика како валя, него се навикну папагајском говореноу без мишленя; у говор на матерњм езику мешаю безобзирце стране речи, и неосећајући како е то гадно, смешно и сажаленя достойно, јошт се у надувеној охолости својој поносе, што нису као друга браћа нѣихова, која су тако проста и неука, да своим матерњим езиком чисто и правилно говоре. Па што е јошт најгоре, од тако воспитане деце понаввише постану люди чисто као умом уманути, без сталног карактера, без народног поноса, без топлог осећања оне заеднице духовне, која међу людма еднога племена и езика треба да постои.

Доказа' ние нам нужно далеко тражити. Погледајмо имућнију цивилизовау класу народа нашег по варошима и варошицама, где одавна постои јдни и противприродни обичај децу пре и већма туђим езицима учити него матерњм. Стид и срамота нас обузима кад чуемо већи део наших отмених лица тако јдно и чемерно србски говорити, да е у говору нѣиховом помешано свакојких туђих речи и нагласака (акцента), а ни три чисте србске речи неумею едно за другим рећи, особито ако е говор о науци, о зачатима, о оделу, елу, и о алатима.

Овоме злу криво е воспитанџ домаће и дружевно, кое нас е до тога довело било, да су почевши од племића па до простака у премногим породицама Србљи доскора своју децу звали: Палчицом, Јанчицом, Пиштицом, Терчицом, Малчицом, и т. д. и у којој су кући деца најпре туђ език учила, тај е само сматран у нас за воспитана човека. Потомци оних Србаля кои су живот и све што им најмилије беше за веру, име и език жртвовали, почеше се едино из нехатости и чезнџ за туђинством

одрицати прадедских светиня и већма любити туђе него свов. Ја чито кажем да то нисе произвела туђинска власт, него нехатост и немарност Србских отмених люди; ер никада нисе у станю спољинњи морални притисак народе упропастити, него погибија и пропаст сваког народа лежи у нѣму самом, у нѣговој тежњи за туђинством и у презираню свов собствениости. „Лежи и лежатиће до века у робству онај народ, ког срдце незна за народни понос.“

У нечему много е овоме злу крива и наша стара школа, која е на жалост у првој половини овога столећа већма на-личила на неку хаотичну учовницу страних езика, него на србску школу; ер у нѣој се осим црквено славенског езика, учило немачки, мађарски, гдешто романски па и латински, а само не србски.

Пре петнајст година поче се помало ведрити на зренику народности наше. Србски Буквар, Србске Читанке и друге школске књиге на нашем матерњем езика, трудом прослављног Нестора Србских Учителиа Преосвештеног Епископа Платона сачиниће, и у србске школе уведене, отворише нам врата к' правој просвети народной. Србски език постаде учевним езиком у нашим основним школама, а црквено славенски почесе од год. 1857 учити не само механично, него и с разумевањем. Други туђи езици из школа наших изосташе, а по смислу правителствене наредбе и немачком би езика само у главним основним школама место било, да пису наши люди, на туђинство навикнута, силом желили да се овај свуда па и у сеоским школама предае.

Искусством е засведочено, да народне школе само тамо одговараю правом задатку свом, где се у нѣма едан едини и то матерњи език учи. Ученѣ више езика у малој народной школи свагда е по децу и по учитеља врло мучац, и суетан посао.

Сви други народи то су одавна већ увидили, па зато се у мађарској школи учи сада само мађарски, у немачкој само немачки а у француској француски. И напредку наше школе и нашега народа прво е и едно од најглавнијих условња то, настоявати да у србској школи србски език влада и да деца наша пре свом езика добро извикну, него што почну туђи кои език учити. Покрай тога у нашој школи осим србскога езика мора се учити и црквенославенски, и овај на молитвама, Часловцу, Псалтиру, појљу, Еванђелијама, Апостолима и тумачењу

ектенија однесе седмично до 10 сати, па с' тога нам е још мањ него другима могуће стране езике у школу нашу при-
нати, и њима децу без нужде обтерећивати.

Народни Сабор од године 1865 врло е добро то уви-
дио, кад е донео закључењ (§. 33) да се у основним шко-
лама само србски език учити има, а (у §. 50) у главним основним
школама да се осим србског учи још едан и то онај, на
ком ће деца гимназијалне или реалне науке учити.

Оба ова закључења врло су добра и по нас спасоносна.
Њи држећи се сачуваћемо децу нашу од забуне а език и
народност од пропасти; ер као год што се у основној шко-
ли довољно посла има са темелјним ученјм матерњг езика
и на њму основних наука, тако исто у главној основној школи
више од два езика употребљавати посао е неупутан и узалудан.

Код нас многи неразликују школу основну (Elementar-
Schule) од школе главне основне (Hauptschule). Основна шко-
ла е одређена за сву децу, да се у њој воспитавају, и уче
вјронаук, матерњи език с' вештинама читанја и писанја, об-
штеполезна знања из природописа, земљописа и историје, ра-
чун, и појнј. Ова школа нестои ни укаквој свези са гимна-
зијом и реалком; из њ по готову сви ученици прелазе у
практични живот, а они кои хоће да се далј шкољују, мо-
рају најпре барем IV. разред у главној школи свршити, из кое се
едино ученици у гимназију и у реалку примају. У главној
школи опет се деца уче наукама на матерњм езикју а уз' то
приправљају се код нас за ступањ у реалку ил у гимназију
учећи немачки читати, писати, разумевати и познавати грама-
тична правила овога езика. У целом провинцијалу Србском за
сада имамо само три оваке школе: у Новомсаду, Вршцу и
Сомбору. Докгод у тим местима буду постојале реалке и гим-
назије са немачким учебним езиком, дотле е необходимо нужно
да се у овим нашим главним школама учи немачки, ер већина
деце из IV основног разреда прелази у те школе. Исто тако за
гимназије Карловачку, Винковачку и Осечку, и за реалке Панче-
вачку и Митровачку, па и за практични трговачки живот нуждне
е знањ немачког него мађарског езика. Притом сада имамо нашу
јавну гимназију у Новом Саду, у којој ће се и мађарски език ре-
довно кроз сви 8 година учити, па ће га јачачно младј, кои жели
у мађарском свеучилишту науке продужити, за толико година лак-
ше и темелјне тамо присвоити, него што би га дете у малој шко-
ли, покрај осталих многобројних предмета научити могло.

Буду ли пак горепоменуте средњѣ школе у нашој земљи, на име Сомборска и Вршачка реалка, и Новосадска гимназія и реалка примиле мађарски език за учебни, онда, али тек онда имао би се и то само у главне школе наше на место немачког езика мађарски увести, ал' ученѣ немачкога морало би тада сасвим изостати.

Но рећи ће когод, има родитеља, кои би ради да им дете из IV основног разреда пређе у Байску, Печуйску, Сегадинску, Темишварску или другу коју гимназію, па због те деце нужно е да се у србској школи учи и мађарски барем читати и писати ?

На ово приметити имам : Ако би допустили да се у нашим главним основним школама уз све садашњѣ науке и ези-ке јошт и мађарско читанѣ и писанѣ као редован предмет уведе, то би се за ово последнѣ едва два или највише три полусата преко седмице употребити могла. Тим би се и учитељи и ученици сила намучили, а ови ипак не би толико успеха показали, да могу у гимназію прећи, него би едва у мађарску IV. класу примљени бити могли, притом за сву ону осталу децу што у немачке средињѣ школе ил' на занате ићи намеравају, био би сав тај труд дангубан, несносан и управо рећи узалудан.

За ону србску децу, коју родитељи желе у мађарску гимназію дати, знам ја ова три спомоћна средства. Прво е средство, да се родитељи договоре са едним учитељи главне школе, — кои е кадар децу мађарски учити, — пак нека овај за умерени хонорар, њихову децу у изванредним часовима по 3 сата седмично барем за едну годину учи мађарски писати, читати, разумевати, по нешто говорити и правила граматична познавати. На тај начин ће ова деца много више и за краће време научити, а ученѣ то ипак неће сметати школи и напредку остале деце, којој тај език није од потребе. Овако се већ три године у IV. разр. Сомборске мушке школе приватно мађарски език предае с' таким успехом, да ученици, што га ту уче, у Баи, у Печую и у Врбасу у I. гимн. разр. примљени бивају, и гдекоји се тамо у наукама отликују. Друго е средство, да таква деца учећи Србски IV. разред приватно код куће од инструктора уче мађарски. Ово се прецоручуе тамо, где учитељи срб. школе не би у станю били децу у мађарском езику приватно обучавати.

(Продужиће се).

О учено писаня и читаня.

П. Писанѣ, познаванѣ писмена и сѣтаванѣ.

Пошто су се деца у сматраню предмета што се у околини пѣховой находе, и у разговараню о тим предметима прилично извештала, а притом ручно и умно за читанѣ приуговорила, приступа се к самоме учено писаня и читаня.

Пре него што се у ово упустимо, морамо напоменути, да према се сви најбольи новии учители слажу у томе, да валя најпре учти писати па онда читати, ипак што се поединости у поступку при овом учено тиче, има између њи нека разлика. Тако едни веле да е најболѣ учти писати и познавати само мала писмена, па кад деца науче писати и читати са овим писменима, тек се онда прелази на познаванѣ и читанѣ штампаних грађанских слова; други би ради да се најпре уче писати мала писмена рукописна и уз' то да се познати уче само мала грађанска; трећи напоследку хоће да децу покрай писаня сваког малог писмена упознаду одма са свима облицима тога писмена, дакле с' великим рукописним, с малим и великим штампаним, па напоследку — код нас — и са самим црквеним писменом. У нашим школама па препоруку г. савѣтника Натошевића примлѣн е год. 1861. овај последњи начин и искуство е показало, да е начин тай много больи и по нас практичнији по томе, што између наших великих и малих и између грађанских и црквених писмена ние велика разлика, па се могу на еданпут научити. Уз' то кад дете научивши писати мало писме, упозна се са обликом великога рукописног, са малим и великим грађанским и црквеним, па увидивши у чему су едно на друго налик чуе шест пута едан и исти глас, кои се томе писмену дае, то онда много већма утуби облик писмена и значенѣ његово, него кад би обашка учило само мала писмена познати, а обашка остала.

Што се тиче реда по коме се мала писмена писати учи, то би најбольи био онај, по коме писмена по сродству изгледа долазе, почевши од најпростиега, као што е у кратком упутству за учителѣ назначено. Но ако се у призрепие узме та околност што се уз писанѣ одма и сѣтавати учи; онда се препоручити може малко другчији ред, а то е овај. Прво се уче писати знаци чистих самогласа: і, и, њ, е, о, а, у.

Затим сугласници овим редом: с, п, т, ш. — г, ч, н, нь. — л, ль, м. — з, ж, х. — д, р, ц. — ђ, к, в, б. — ђ, ф. — И напоследку сповни самогласи: е, ђ, ю, я. —

Овим малим одступанђм од уобичаеног досад реда при ученоу писану, добили би то, што би деца одма са првим сугласником могла се вештбати у спаянју слогова са свима самогласима, шта више и у исписиванју и изчитаванју целих речи и реченица, те тако би се ученђ писану и читану много веђма деца милило него досад, и читанђ би одма ишло течно а не би се дуже времена морали гласови поединце изговарати, као што то сада у многим школама нашим бива.

Писанђ, и познаванђ самогласа свршити се може за четири дана радећи сваки дан пре и после подне. Тако би се седме неделђ научили сви самогласи прости.

За остала писмена због спаянја, считаванја и исписиванја, удесити се мора, да се сваки дан само по едно ново писме научи; тако сваке неделђ одириликe 4 писмена научивши осме неделђ прешли би писмена: с, п, т, ш, девете неделђ: г, ч, н, нь; десете неделђ л, ль, м. — Од тада због умноженог вештбанја у считаванју и у писанју, мора се за свако писме по два дана или барем подруг дана узети, и тако на бданајсту неделю долазе писмена з, ж, х; на дванајсту неделю: д, р, ц; на тринајсту неделю: ђ, к; на четрнајсту: в, б; на петнајсту: ђ, ф. Напоследку шеснајсте неделђ уче се писати и она остала писмена што се у нас употребљу, а то су: е, ђ, ю, я.

На свршетку шестнајсте неделђ треба да деца сваку србски написану реч полагаано читати и написати умеу.

Спомоћна средства при читанју нуждна су ова:

1. Штица, у којој су на среди уздуж црвеном бојом у облику великих и малих штампаних писмена написани самогласници: а, е, о, у, і, и, њ, я, е, ђ, іо, јо. — С' едне и с' друге стране уз' ова писмема нека су црном бојом написана сугласна велика и мала писмена и то оним мало час назначеним редом. —

2. Цела азбука или сва писмена црквена по азбучном реду велика и мала на бдној штици. Но ова се штица тек доцнѣ у целости својој употребљуе.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

3. Сва писмена мала из грађанске азбуке ваља написати у повеликом формату, пак прилепљено на дебелой артии изсећи свако писме с' артиом заедно, колико оно захвата, и сложити у едну котарицу, која ће се звати писмарица.

4. Премда се на првој штици већ могу сва вештбаниа у спаяноу гласова или считавању предузети, ипак в добро, да учитель начини себи зарад вештбаниа у считавању јошт едну штицу, која ће се звати штица за считавањ. Ова штица мора бити на више табака написана, као што ће се из далѣг различањивања овога предмета увидити.

Сад приступам к разлагању поединих лекција из науке о ученоу писаниа и читаниа.

1 Образац за писанѣ и познаванѣ самогласа : і, е, о, а, у.

Учитель каже деци да ће сад почети учити писати и читати, и ободри их да ће тај двоструки посао лако ићи, ер су се за њѣга већ прилично спремили. По том запита децу да му кажу едну реч, која се починѣ са оним гласом кобга ће знак учити писати, дакле најпре реч што се починѣ са гласом і. — Кад дете погоди, учитель га позове да ту реч растави на слокове, затим на гласове, и на последку да себи изкаже онај први глас. — Кад се све ово учини, онда учитель напомене да тај глас има свой знак или писме, и да ће он сада то писме написати, ево овако : Учитель пише потезове из коих се писме састои, а деца после сваког потеза кажу какав е, дакле за рукописно і — говоре овако : танки, дебели, савиѣн.

Учитель продужи : Дечице! ви већ сви знате да е ово потез танак, дебео и савиѣн, а љу сад над онај дебели потез метнути едну точку, — и то е сада писме і. Кадгод га дакле одсада видите, како ће те га звати? (і). Из коих се потезова састои і? Шта се над њиме находи (·) Где стои точка? — Ево а љу јошт едно і написати, ал ми морате ви потезове казивати (танки, дебели, савиѣн). Шта јошт недостае? (точка). Где ваља написати точку? (над дебелом потезом) Ето сам и то урадио. Какво е дакле писме написано? (і). Покушайте сад у ваздуху то исто писати! Учитель говори : „у вис, доле, сави, точка;“ а деца пишу і. У место ових речи може се говорити за сваки потез по едан брой, овде дакле : едан, два, три, четири; или за танки по-

тез едан; за дебели два; за танки савиен опет едан; за точку два. То зависи од волѣ учителѣве и од навике коју е у школу увео.

Пошто тако сва деца пет или шест пута у ваздуху писме і напишу, позове их учитель да изнесу таблице, да лепо седну и узму у руку писальку, и да по његовом казивању пишу на табли. Чим писме готово буде пита их: Какав е глас у тога писмена? Потом заповеди да таблице издигну и прегледа како су писали. Ако е коб дете ружно написало, учитель на ново покаже свима како треба да се напише то писме, па онда едно или два онако ружно написана писмена, и покаже у чему су погрешили и на што им ваља пазити. На то опет пишу деца по ново на команду учителѣву, све дотле, док сва неумею лепо написати писме і.

У школама са више уедно састављених одделена учитель само у први мах неколико пута командира, па онда заповеди да сами мали ученици исписую целу едну страну табле са тим писменом, броећи еднако у себи потезове. Он међутим учи старію децу.

Кад се деца добро извеште у писаню тог писмена, учитель их јошт еданпут испита, какав глас оно има, пак заповѣди да таблице побришу и оставе, а да пазе на школску табулу. Ту учитель уз' мало писме напише велико и испитав у чему е ово налик на оно мало, или коб потезове виде и у малом и у великом, каже им да е то велики знак од гласа і.

Затим у чему се разликуе велико писме од малога? Ово се само учи познати а не писати.

Под мало рукописно напише учитель мало грађанско писме и рекне, да е такво і у књигама па одма пита у чему е ово налик на мало рукописно? (има дебели потез у среди између два танка, и горе точку). У чему е различно? (први танки потез у рукописнога і има кос правац а у штампанога е положен; дебели потез овде е много усправнии и дебљи него тамо; што е тамо савиен, то е овде доле положен). Тако исто уз мало грађанско напише учитель велико, а деца одма познаду да е то велико і. Под мало грађанско напише мало црквено, а под велико грађанско напише велико црквено, и едно с другим сравни, те тако деца утубе све облике од писмена і.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

После тога покаже то писме на свима штицама, даде да га деца изнађу у писмарици, и изнађено да у вис дигну те свой деци покажу. Напоследку заповеди да сваки у свом буквару то исто писме нађе међу рукописнима, грађанским и црквенима, и да му глас каже.

Пре него што деца кући пођу, позове их учитељ, да у ваздуху неколико пута то писме напишу, пак им заповеди да код куће целу едну страну таблице тим писменом пишу и у школу донесу.

Овако се поступа са свима самогласним писменима. Међутим нужно е ипак неке особине свакога писмена споменути, а то су ове.

За писме „и“ петреба истраживати реч, која се њиме почињ, него само рећи: ви сте јутрос научили знак од гласа і, али се тај може и овако писати: (учитељ пише „и“, а деца говоре: танак, дебео, савиен, дебео, савиен). Колико има ту дебелих потезова? колико савијотака? Какав глас има то писме? затим се пише у ваздуху и на табли и т. д.

За писме е. Испита се реч која се почињ гласом е. Учитељ пише и говори а деца мотре и за њим говоре: танак, одозго замотан, савиен. Ето видите овако замотани потез вама е већ добро познат; ви га умете већ одавно написати, па сад упамтите, то е знак од гласа е. Какав е ово знак? (од гласа е.) Покушајте написати писме е у ваздуху: кос танак, одозго замотан, савиен одоздо на десно; или е дан, два, три. — Остало иде као и код пређашњих писмена. На свршетку позове учитељ да растворе сложени глас е, па да заедну напишу овако: іе.

За писме о. Испитавши реч, што се почињ са гласом о, позвати ваља децу да напишу едно коло или прстен, и казати да е писме о много налик на то. Потом учитељ пише лево полуколо, од горе до доле, у свези с њим десно полуколо, и коврчицу, пак испита кои е први потез? (лево полуколо). Од куда е вучен тај потез? Где се свршуе? Какав е то потез по дебљини? (дебео). Где е најдебљи (у среди). Какав е други потез? (десно полуколо)? Од куда е тај потез вучен? (од доле)? Куда е вучен? (у вис) Где се састае са левим полуколом? (горе). Шта е у целости? (коло). Шта има нагорњм вр'у (коврчицу). Тактира се овако: лево

полуколо одозго на лево доле, едан; десно полуколо одоздо у вис на десно, два; ковчица, три. —

Остало иде све по горњем образцу. На свршетку упуте се деца да растворе глас *io* на *i o*, па да оба писмена заједно напишу и изрекну: *io*.

За писме *a*. При показивању како се пише, напише учитељ најпре коло вукући одозго доле и опет у вис, и то *е* у такту едан; затим уз то вуче од горе доле дебели потез и рекне два; па онда савиен на десно и рекне три. Тако се и тактира на писанѣ дечие у ваздуху: коло, дебео, сави, или едан, два, три.

Све остало иде по више пута споменутом образцу. Напоследку растворе деца спобни глас *я*, па гласове *ia*; саставе га опет и пишу заједно *ia*.

Последњи самогласник, кога прве неделѣ писати учимо ест *у*. — Пре него што га учитељ писати почне, каже он деци да се писмева *i, e, o, a*, пишу само између средњих повука, а ту се почињ и писме *у*, само што се други дебели потез вуче чак до дољне линије. Учитељ пишући сваки потез одслони да деца виде шта он ради, и говори: танки, дебели, савиен, дебели чак до дољне повуке, од доле у вис дугуљасто замотан. То *е* знак од гласа *у*, или писме *у*. Кои *е* први потез, кои други и т. д. Од куда се вуче четврти потез? Докле се вуче? Какав *е* по дебљини тај четврти потез? (озго дебљи, а оздо све танѣ). Какав *е* последњи потез по дебљини? (танак) на коју *е* страну замотан? (на десну.)

Остало *е* све као и у образцу.

Напоследку спая се *i* и *у* уједно и пише се заједно *iu*.

После овога вештбања учитељ ће учити писати „*й*“ и рећи да се то употребљоу спобно са *e, o, a, y*, али кад су ови гласови напред, као: *ей, ой, ай, уй*. Све ово имаю потом деца и написивати.

(Продужиће се.)

Рачунски задатци

из науке о газдовању

(за псалтирце и неделешколце)

Рана се марвена управља по тежини нѣной.

Газда неки има три краве, које заједно изеду на дан једну центу сена, а све три су подеднаке тежине. — Колико се има свакој дати на дан? — Колико на месец (30 дана) а колико на годину (360 дана)?

(На дан $33\frac{1}{3}$ фунте на месец 10 центи а на годину 120 центи.) —

Говедче потребује толико центи сена на месец, колико е тешко кад се измери.

Ако се две краве свака од 9 центи, $7\frac{1}{2}$ месеци сеном ранити имају, колико ће морати сена газда приправити.

(На дан 60 фунти, на месец 18 центи, а на $7\frac{1}{2}$ месеци 135 центи.) —

Владислав има 3 краве, које су 28 центи тешке, а рад их е ранити на јаслима 8 месеци. Колико јутара мора он имати сена или друге такове пиће ако му на јутру роди 32 цента. —

(На дан потребује $93\frac{1}{3}$ фунти; на месец 28 центи, на 8 месеци 224 цента пиће, а кад ову суму поделиш са количином што на јутру роди, то онда изилази да мора имати 7 јутара сена.)

Милан има посејано три јутра детелине, а може добити на сваком јутру толико, колко износи вредност 45 центи сена.*) — За колико ће времена моћи он тим изранити 4 краве ако свака има $7\frac{1}{2}$ цента тежине.

($4\frac{1}{2}$ месеца.)

Само кад краву добро раниш наплатиће ти се добро рана, млеком и другим производима.

Драгомир има у приправности сена, репе, детелине и остале пиће толико колко важе 400 центи сена. Тиме израни он од 1. Новембра до 20. Мая, 6 крава, сваку од 10 центи тежине, а рачуна центу сена у 75 нов. — Пига се

а.) Колко фунти сена долази на једну краву на дан.

б.) Колико прима новаца?

На дан долази на сваку краву $33\frac{1}{3}$ фунте; на свих шест крава 200 фунти на дан, на месец 60 центи сена; на $6\frac{2}{3}$ месеци 400 центи. — Приход чини 300 форинти. —

У колико ускраћуеш крави рану, у толико ће ти мањ млека давати и друге користи.

Влајко са 400 ц. сена рани 8 крава (сваку од 10 центи) за 200 дана, па му се наплати цента сена са само 60 нов.

Колко фунти долази на једну краву? (25 фунти.)

*) Једна фунта сена вреди за раненѣ марве толико колико $\frac{1}{2}$ фунте прекрупљеног зрна; 2 ф. сламне сечке; $\frac{3}{2}$ ф. зелене кукурузовине; или 5 ф. детелине.

Колко износи сав приход? (240 фор.)

У колико има штете Влайко наспрам Драгомира. (у 60 фор.) —

Добра крава една потроши на дан 30 фунти сена (или друге ране у вредности од 30 фун. сена.) Половина од тога нужна е за њѝ обстанак, а за сваку фунту од оне друге половине ране дав она $\frac{1}{2}$ оке млека у вредности само по 3 новчића ока. Колико ока млека дав свака цента ране? (25 ока ила 50 фунти млека.)

Колико новаца вреди млеко што се добије од едне центе ране? (75 нов.)

На јутру роди 30 центи сена или друге ране од толике вредности, у колико се ово исплати тим млеком? (22 фор. 50 нов.)

Осим тога долази сва торина земљѡдѡлцу на дар.

Ако крави која би по својој тежини требало да добије на дан 30 фун. давш само 25 фун. сена; то она ипак 15 фун. потроши за свој обстанак и живот, а остало се претвори у млеко, колико ћеш ока млека добити? (5 ока или 10 фунти.)

Пошто ће те доћи онда 1 цента сена, ако се млеко продаје по 3 новчића ока? (цента долази 60 нов.)

У колико дакле штетуеш на свакој центи сена због цимрисяна? (15 нов.)

У колико мањѡ добиеш прихода са јутра земљѡ на коме е родило 30 центи сена или подобие ране (4 фор. 50 нов.)

А колико добијаш тада од јутра прихода? (18 фор.)

Ту е дакле осведочена истина да скуп двапут плаћа!

Запамти и ово: Може и слабије ранѡна крива дати до пет и више ока млека на дан, али онда мора она брзо закрјљавити и забаталити се, ер не добија толико ране, колико јој е за живот нужно.

Добро ранѡна марва дав яче и масније љубре него она што се рђаво и слабо рани.

Мирослав е добро ранио своју марву, па добије 100 кола љубрета, и њиме нађубри своју земљу. О жетви примѡти он, да е $\frac{1}{4}$ више хаснио, него сусед, кои е на своју њиву исто толико кола љубрета изнео, али е љубре било од марве слабо ранѡне. Ако се рачуна вредност едних кола слабога љубрета само у 28 нов. — шта коштаю 100 кола слабога љубрета? (28 фор.) А колико вреде толико кола доброг љубрета? ($37\frac{1}{2}$ фор.) Дакле у $9\frac{1}{3}$ фор. више! Али то е само засада продајна цена код нас; права вредност коју доноси жетва са сваких кола љубрета е ова: Од лошѡга 1 фор. 50 нов. а за 100 кола 150 фор. Сто кола добра љубрета вреде 200 фор.

Кад се месару марва продаје свагда се више добија на ранѡној марви, а губи на крјљавој и мршавој.

Гойко купи 2 мршава вола за 92 фор. а прода исто такове и изгуби на том 6 фор.

Младен купи два ранѡна за 125 фор., а изгуби на њима само 2%.

Колико е изгубио новаца Младен? — (2 фор. 50 нов.)

Колико е % изгуби Гойко? (скоро $6\frac{1}{2}$ %).

Школске вести.

КНИЖЕВНИ ДАРОВИ. Високопреосвештени Господин Михаил Архиепископ Београдски и целе Србије Митрополит имао е милост 36 комада духовног садржая књига, кое су све под Нјеговим Архиепископским благословом за ово неколико година у Београду на свет изишле, Библиотеки Србског Училишта Сомборског подарити. На овом великодушном дару Преосвештеног Дарователя нека буде овим јавна благодарност пред лицем целога Србства изречена.

УПРАЗНЊНА УЧИТЕЛСКА МЕСТА. У Ст. Врбасу с платом 105 фор. а. вр. 25 пожунаца жита, 3 хвата тврдих дрва, 3 хв. сламе, $\frac{1}{2}$ сесе землѣ за коју обштина порез плаћа и бесплатни стан. Молбенице се имале до 10 Априла ч. консистоји Бачкој поднети. Мило нам е што обштина Старо Врбашка порез за учителя свога плаћа на тај пример могле би се и остале наше обштине угледати, па јошт помоћи да се и земља та уради и готова рана учителю донесе. Само тако ће имати праву цену земља у плати учительској.

До истога рока отворено е стециште на учительско место у Дероньима с платом 56 фор. 20 пож. жита $\frac{2}{3}$ хв. дрва $14\frac{2}{3}$ јутара землѣ рачунајући јутро по 1200 \square хв. стан, и гувно од 900 \square хвати. Како чуємо стари Дероньски учитель г. Јанѣ, после 45 година службе поставлѣн е у станѣ покоя са трећином свог досадашнѣ плате, која у готовом новцу е два 24 фор. а и у депутату врло мало износи. Ђли могуће то станѣ покоя назвати, и може ли старина овај последнѣ дане живота свога у миру и задовољству са својом породицом проводити? — Зар ће Дероньска обштина моћи гледати да човек, кон е скоро по столећа нѣојзи служно, под старост просити мора?

У Ст. Ђурђу на Бегею и у Иванди, — оба места у темишвар. епархији. Прво с платом 218 ф. и 2 ланца землѣ, а друго с пл. 195 ф. 4 лан. землѣ.

ШКОЛСКЕ БИБЛИОТЕКЕ И БАШТЕ По званичном извештаю било е прошле год. у две моравске диецезе 255 школских библиотеке са преко 25000 комада књига, кое се непрестано умножаваю. Наука о подизању и о неги воћа и баштених расада предавана е у брнској диецези на 539, а у оломучкој на 366 основних школа, и подигнуто е у оних 539 школских вртова 98949, а ових 366 вртова 73272 комада воћака. Колика благодет за ту земљу и народ! а како е код нас? — Исто су се овако показали учители ревностни око неге пчеле и свилене бубе. Слава им, Слава!

ШКОЛСКЕ СКУПШТИНЕ. Министарство у Виртембергу нарекло е, да одсад сваке године у сваком школском окружию између учительских скупштина една буде и такова, на коју ће имати не само учители доћи, него и све свештенство и сви обштински начелници и

сви окружни и срезки и общински лекари и сви у окружју налазећи се чланови више школске власти. — Тако се може напредовати.

НАГРАДЕ ЗА УЧИТЕЛЋ. Министарство просвете у Француској наредило је за сваку провинцију по златну едну медаљу у вредности од 200 фр. за оне учителѣ народних школа, кои од 1. Окт. 1865 до 31. Марта 1866, са јавним предавањем користних за одрасле предмета, са овима најболѣ успеха покажу.

ОТЛИЧИЈА ЗА УЧИТЕЛЋ. Министарство у Прајској наредило је, да се одсад оним учитељима, кои се особито заслужни покажу за своју цркву и оташтво, даје у отличие витешки крст домаћега ордена, и витешки орао истога ордена.

УРАЧУНАЊЕ УЧИТЕЛЪСКЕ СЛУЖБЕ. Магистрат вароши Хофа у Немачкој Закључио је, да у будуће сваком учитељу кога за свог прими, све године, што је на другом месту служио, прими, као да је служио код њих, и по томе кад узтреба, да и пензију даје.

СТАНЋ ШКОЛА У ТАЛИЈАНСКОЈ. По званичном извештају у Миланским новинама има у Талијанској на оно близо 22 милиона становника њих 16,999,700, кои не знају ни запети читати ни писати, а близо 1 милион кои тако мало знају, да се и ови онима причислити морају. На ово уздише тај лист овако: „О ви, што с поносом вичете, нас је 22 милиона, покрите од срамоте лице свое, код вас је едва 3 милиона глава, кои уму писамце написати, књигу, лист, молитву прочитати. На сваку 1000 душа долази оних кои не уму читати ни писати: у Пијемонту 603, у Ломбардији 599, у Тошкани 773, Модени 799, Романњи 802, Парми 818, Неапољу 880, Сицилији 902, Сардинији 911. Врло жалостно станѣ! А како је код нас?!

НАГРАДЕ ЗА ПЕДАГОГИЧКА ДЕЛА УЧИТЕЛЈА. На више места по Немачкој постои овај лепи обичај, да се учитељима дају новчане награде, ко ово ил оно задато педагогичко питање писмено најболѣ реши. Ове су награде различне, едан ил више дуката, по важности задатог питања, а питања се дају она, која се у ком месту виде најважнија за напредак школе и болји успех деце у овој ил оној научној струци ил воспитанју. Дела оценјую вештачке комисије у месту ил напољу. Има вароша, што сваке год. до 100 талира на ово жртвую. Са овим малим средствима учини се, те се учитељи надтичу и тим све савршенији бивају, на велику корист деце и народа, где год оваке награде постоје.

НАГРАДНОСНА ДЕЛА. Министарство унутрашњих дела у Виртембершкој издаде в награду од 220 ф. за књижицу о формацима и таванима земљѣ, како се у ком пределу по Виртембершкој налазе, са описом свих користних фосилија и врсти земљѣ у њима и у каквом одношају ове стов према расадима и усевима, и како би се најкористније за земљоделство употребити могле. Књижица од 5 или 6 табака мора бити просто и разумљиво написана, да се може и у основним и малим земљоделским школицима употребити.

УЧИТЕЛСКИ РАЈ. Овај е код наших Антипода у Новой Селандији. Онде у провинцији Аукланду добие сваки учитељ, како пет, само пет година учитељске службе наврши, 80 јутара земљѣ на дар, а 40 јутара добие сваки одна чим онамо дође. Окром тога изнесе школарина, коју од дече покупи на 500 фр. ср. годишњѣ; а исто толико додав још правителство сваке године свакоме као уздарѣ на труд.

Јвна Кореспонденција.

Преч. Г. Д. М. пароху у М.
— Огледало Христјанске добродетели добити се може код књижара Самуила Шена у Сомбору. — Ви сте послали 2 фр. 60 нов. с' тога вам се шалоу уз Школ. Лист два Пријатеља. Ово тако мора остати до месеца Јулија, ер иначе се забуна у рачуну прави.

Ч. г. С. Н. местном Школ. Директору у Калазу. — Почем сте пет броева Школ. Листа и два броя Пријатеља примили, а 6. брой Листа повратили, то изволите за прву четврт припадајућу предплату од едне фр. а. вр. послати, пак вам се по жељи вашој Лист у будуће шилиати неће.

О Г Л А С.

Код уредништва овога листа може се добити „Школски Лист за годину 1865. (6 броева Листа. 2 Додатка наслов и садржај) за 56. н. а. вр; — Далѣ Школски Лист год. 1864 (подпун састоји се из 18 броева) за 1 фр; а Школски Лист од 1862 састоећи се из 36 броева за 1 фр. 60. н. Ко само од прошле године Лист потребовао буде, томе ће уредништво ово послати га у завитку, као и овогодишњи Шк. Лист, иначе мораће сам поштарину платити.

Новци што се уредништву овом од обштина и приватних лица шалоу, молим да се у плаћеном писму достављаю.

Издав и уређује Никола Ђ. Вукићевић.

Братиском Андрије Вагнера и друга.